

Dolenjski list

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE DOLENJSKIH OKRAJEV

TEDNIK ZA POLITIČNA, GOSPODARSKA IN KULTURNA VPRAŠANJA

Leto III. — Stev. 42.

NOVO MESTO, 17. OKTOBRA 1952.

CETRTLETNA NAROČNINA 100 DIN

IZHAJA VSAK PETEK

PRED VI. KONGRESOM KPJ

Boj vsem birokratskim pojavom v partijskih vrstah

Z okrajne partijske konference v Črnomlju

V nedeljo 5. oktobra je bila v Črnomlju okrajna partijska konferenca, na kateri je 125 izvoljenih delegatov zastopalo 1018 članov Partije iz vseh osnovnih organizacij Bele krajine. Razen delegatov so bili na konferenci tudi org. sekretar CK KPS tov. Vida Tomšič, Ivan Novak-Očka in Tone Suštaršič.

Predkongresna partijska konferenca v Beli krajini je kritično prebrala delo Partije v okraju, ugotovila pomanjkljivosti in napake, ki so zmanjševale uspehe dela OPO, hkrati pa je nakazala načine in pota za nadaljnje uspešno delo Partije kot celote in vseh njenih organizacij ter posameznih članov.

Obširen, a zato zelo izčrpen referat o delu Partije v okraju je prebral sekretar OK KPS tov. Janez Zunič. Po krajšem pregledu politične situacije med V. in VI. kongresom KPJ je opisal delo in skrb Partije za napredek Bele krajine. Ze večkrat smo v našem tedniku pisali o uspehih obnove in načrtnega gospodarstva v črnomljskem okraju, zato lahko danes v prav kratkih obrisih ponovimo dosežene uspehe: pred vojno so bile elektrificirane v Beli krajini le 3 vasi, danes je elektri-

ficiranih 85 %. Prve tovarne so stekle, oživlja domača obrt in lokalna industrijska delavnost, ki zaposluje skupno 588 delavcev in nameščencev. Obnova Bele krajine je tik pred zaključkom. Ne pozabimo, da so okupatorji požgali in porušili v Beli krajini nad 2500 hiš in gospodarskih poslopj! Kmetijstvo v Beli krajini pa je še vedno nedonosno in izredno razdrobljeno. Na zasebnega kmeta odpade komaj povprečno po 35 arov orne zemlje. To niso izgledi za gospodarski napredek, niti ni mogoče pri taki razcefranosti zemlje in lastništva uveljavljati naprednih načinov gospodarjenja. Na drugi strani pa je v okraju nad 15.000 hektarov stelnikov, od katerih jih lahko 6000 ha s kultiviranjem v nekaj letih izpremenimo v donosne sadovnjake, 9000 ha stelnikov pa je treba čimprej pogozditi. Borna strelja in breze, ki rastejo na teh stelnikih, ne bo dala kruha belokranjskemu kmetu. Posamezniki in skupnosti morajo imeti od te zemlje večjo korist — tu čaka Belo krajino hvaležno, a obsežno področje dela. Prav tako je vinogradništvo v okraju pred nujno potrebno celotno obnovo. Kako malo donosno je sedanje kmetijsko gospodarjenje v okraju, naj pove primerjava tehle ugotovitve: kmetje v okraju bodo ustvarili letos za 42 milijonov dinarjev narodnega dohodka, 588 delavcev in nameščencev pa bo dalo v istem času skupnosti 62 milijonov dinarjev.

Delavsko samoupravljanje dobiva v okraju vedno trdnje oblike. Prejšnja nepovezanost Partije z upravo podjetij, delavska zavest pa se krepi in utrjuje. Primeri samovolje direktorjev, ki so hoteli zrasti ljudstvu in njegovi

Partiji čez glavo, pri tem pa so utonili v brezdušni birokraciji, so se najjasneje pokazali v Tovarni učil in v »Belsadu«. V obeh primerih so delavski kolektivi s svojimi delavskimi sveti odstranili zaupanja nevradne in moralno propadle ljudi kot sta bivša direktorja Skok in Dodič. S takimi in podobnimi birokrati bo ljudstvo Bele krajine pomedlo povsod, kjerkoli se bodo pokazali. Več pažnje pa bo treba posvetiti delu sindikatov, ki morajo bolj kot doslej razvijati razredno zavest.

K utrjevanju Partije so precej pripomogli odprti partijski sestanki, za katere so se nepartijski na splošno zelo zanimali. Mnogi člani Partije so se na te sestanke pripravili z nekakšnim nezaupanjem in strahom. Prvi zato, ker še ne poznajo ogromnega zaupanja našega delovnega ljudstva do svoje Partije, drugi morda zaradi svojega slabega dela ali pa nedela sploh. Velika večina OPO pa se je na sestanke dobro pripravila in položila pred ljudstvo čiste račune o svojem delu in slabostih. Nepartijski so povsod izrazili svoje mnenje, da so taki sestanki potrebni in da bi jih morali prejeti že prej. Spoznali so, da Partija in ljudstvo nimata ločenih in nasprotujočih si ciljev, kakor to radi govori tudi po Beli krajini ostanki reakcije. Premalo pa so odprti partijski sestanki zaostriili vprašanje lika komunista, osebnega življenja partijcev in njihovih odnosov do ljudi.

(Nadaljevanje na 2. strani)

S PREDKONGRESNE KONFERENCE ŽENA NOVOMEŠKEGA OKRAJA

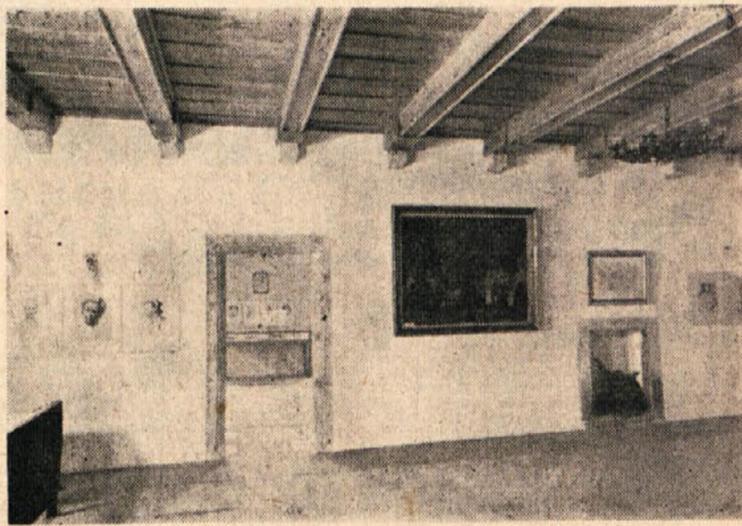
IZOBRAZEVANJE NAJ POSTANE STALNA SKRB NASIH ŽENA

Letna konferenca žena novomeškega okraja, ki je bila preteklo nedeljo v okrajski dvorani Doma ljudske prosvete v Novem mestu, je bila delovni obračun naporov, skrbi in uspehov naših žena. Poleg 53 delegatov so bili na konferenci zastopniki OK KPS, Okrajnega odbora OF, okrajnega komiteja mladine ter predstavnik novomeške garnizije JLA, Glavni odbor AFŽ pa je zastopala urednica »Naše žene« tov. Fani Koširjeva.

Obsežno tajniško poročilo je podala predsednica Okr. odbora AFŽ tov. Martina Petričeva. Z njim je zajela politično stanje organizacij žena v okraju, ki je bogat tradicij iz let NOB, v katerih so žene novomeškega okraja postavile nešteto zgledov junaštva in požrtvovanja. V borbi za socialistično izgradnjo zastavljajo žene novomeškega okraja prav tako vse svoje sile za zmago napredka in razvoja naše družbene stvarnosti.

Na IV. kongres žena, ki bo v novembru v Ljubljani, se pripravljajo žene Dolenjske z vsestranskim izboljšanim delom svojih občinskih odborov AFŽ, ki jih je v okraju 23. Odbore sestavlja po 5-9 žena; reči je treba,

IZ NOVOMEŠKE RAZSTAVE V SEPTEMBRU 1952

Pogled na del glavne dvorane s sliko F. Miheliča »Taborni ognji«. Skozi vrata pogled v sobo Božidarja Jakca

V Kočevju so odprli dom „SVOBODE“

Stari Svobodaši na kočevskem rudniku in v Salci vasi so toplo pozdravili pobudo za oživitvijo društva. Priprave in organizacijsko delo za novo ustanovitev so obudile v ljudeh spomine na predvojno napredno delo. Ko je bil sklican občni zbor, je pristopilo nad 250 članov. Izvolili so delovni odbor, delati pa so začele tele sekcije: godba na pihala, igralska družina, pevski zbor in športska sekcija. V sestavu društva je tudi kino aparat.

Uprava rudnika, ki je svojčas začela preurejati in popravljati bivši prosvetni dom v Salci vasi, je sklenila dograjeni dom podariti delavskemu društvu »Svoboda«, kar se je na slavnostni način zgodilo v nedeljo 5. oktobra. Pred domom se je zbralo lepo

število predstavnikov oblasti, društev in političnih organizacij, velike rudarjev in ostalih gostov iz mesta in bližnje okolice. Govorniki so posvetili svoje besede revolucionarni preteklosti kočevske »Svobode« do njene prepušči, nadaljevanju naprednega dela v društvu »Vzajemnost« in delu članov med okupacijo. Prav iz vrst »Svobode« so izšli prvi borci proti okupatorju. — Predsednik rudniškega upravnega odbora je nato izročil predsedniku društva ključ obnove in izgradnje doma. Pred ogledom stavbe so odkrili na domu ploščo v spomin padlega prvoborca Alberta Videniča. Mlad Albert, znan aktivist in organizacijski sekretar Partije, je padel leta 1944 nad Sodražico v borbi z domačimi izdajalci. Pri odkritju plošče so bili navzoči tudi stari padlega junaka.

Po ogledu doma se je nadaljeval program v dvorani. Spregovoril je organizacijski sekretar OK KPS Tone Ožbolt in vzpodbudil člane ter vse prisotne k prosvetno kulturnemu izgrajevanju. Pri proslavi je sodeloval pevski zbor iz Kočevja in rudniška godba na pihala. Popoldne je priredila v novem domu mladina s pionirji Salke vasi akademijo, za njo pa je bila v domu prva kino predstava.

»Svoboda« ima vse pogoje za uspešen in hiter razvoj. Vsi pričakujemo, da ne bo ostalo samo pri začetnem znanosti. Vzor in vzgled dela bo ljubezen starih članov društva do kulturno-prosvetnega izobraževanja, ki so z revolucionarnim zalotom znali reševati vse težave vseh danes in nikoli mislo klonili, čeprav so čestokrat gledali smrti v lice. Tako predano in vesekoli požrtvovalno naj bo tudi delo mladih članov, ki vstopajo v vrste kočevske »Svobode«, kateri želimo največ uspehov v izgrajevanju lika socialističnega državljanca.

Vaščani Travnika so proglasili

30. JULIJ ZA OBČINSKI PRAZNIK

V nedeljo 5. oktobra so v Travniku — občina Loški potok — sklicali zbor volivcev. Zastopanih je bilo nad tri četrtine vseh volivcev. Pogovorili so se o gospodarskih, kulturnih in političnih vprašanjih svojega kraja.

Med gospodarskimi vprašanji je najvažnejša okrepitev kmetijske zadruge, ki je že doslej dosegla velik uspeh s tem, da so Travniki do malega skoraj vsi povisali svoje deleže za 100 odstotkov. Utrdili bodo živinorejski odsek, ki ima z ozirom na razvoj živinoreje v Travniku in Loškem potoku lepo bodočnost. Sadjarstvo bodo poživili s tem, da bodo v neposredni bližini hiš posekali grmovje in smreke ter nasadili sadno drevje, ki bo donosalo večje koristi. Pogovorili so se tudi o skupni pašni, čiščenju pašnikov ter o čimprejšnji graditvi mlazne karnice, ki je potrebna za uspešnejši razvoj živinoreje.

Volivci so posebno živahno razpravljali o gradnji kulturnega doma, ki jim bo pomagal pri razvoju napredne miselnosti, pri uspešnejšem delu z mladino in pri dvigu kulturnega življenja na vasi sploh. Težava pa imajo z lastništvom zemljišča, kjer naj bi stal dom.

Splošno zanimanje in navdušenje je zbudil predlog, da naj bi 30. julij postal vaški narodni praznik. Na ta dan so bili postreljeni talci, Travniki pa je bil požgan. Predlog je bil soglasno sprejet, saj so skoraj

vsi Travniki sodelovali v NOB, na kar so upravičeno ponosni. Do julija 1953 namenjajo zgraditi kulturni dom, kjer naj bi bila prva proslava vaškega praznika. —fr.

RAZPIS

Okrajni ljudski odbor

Novo mesto

— Svet za kulturo in prosveto

razpisuje vpisovanje v

zimске kmetijske šole

v sledečih krajih:

Sentjernej, Trebnje, Otočec ob Krki (Sempter), Dol. Toplice, Mirna peč, Mirna.

Te zimске kmetijske šole bodo z ozirom na krajevne potrebe obravnavale v glavnem sledeče predmete:

Živinorejo, travništvo, vinogradništvo, vrtnarstvo, gozdarstvo, poljedelstvo in pod.

Za dekleta bodo tudi gospodinske ure, kjer bodo dobile znanje o kuhi, o negi dojenčkov, skratka o delih dobre gospodinjice.

V zimске kmetijske šole se lahko vpišejo mladinci in mladinke od 16 leta starosti naprej, ki imajo vsaj 4 razrede osnovne šole.

Zimska kmetijska šola bo trajala 4 mesece in sicer: november, december 1952, januar in februar 1953.

Pouk bo 3 krat na teden v popoldanskih urah.

Šola prične z rednim delom 3. novembra 1952.

Vpisovanje bodo izvršila upraviteljstva ali ravnateljstva prosvetnih ustanov v omenjenih krajih od 15. oktobra do 30. oktobra 1952.

Vpisnina znaša do 500 din (višino vpisnine bo določila za vsakega posameznika posebna komisija).

Vsak obiskovalec kmetijske šole dobi ob zaključku spričevalo.

Na teh šolah bodo poučevali sami priznani strokovnjaki in agronomi.

Pohitite z vpisi!

Tudi vas prosimo!

Morda prihaja tudi v vašo hišo že več let naš tednik. Upamo, da ste zadovoljni z njim. In če ste — kako je v vaši okolici? Ali imajo vaši sosede naročen »Dolenjski list«? Prosimo vas, pomagajte nam uresničiti željo, ki smo si ga postavili za naš cilj: »V vsako hišo Dolenjski list«. Brez vaše pomoči te naše velike naloge ne bomo izpolnili. Člani Osvoobodilne fronte smo — zato podprimo naš tisk, naročajmo ga in mu pomagajmo z rednim plačevanjem naročnine! Pridobite nam, prosimo, vsaj enega novega naročnika, pošljite nam njegov naslov, da mu pošljemo tednik brezplačno na ogled. Veliko veselje boste naredili sinu, možu ali prijatelju, ki je odšel k vojakom, če mu naročite lokalni časopis! Vsak teden ga bo redno obveščal o vseh novicah iz domačih, znanih krajev. Vsak teden mu morda res ne morete pisati pismem, tednik pa mu za malenkosten znesek lahko naročite.

In še nekaj: od 1. novembra dalje bomo brezplačno zavarovali vse naše redne naročnike, ki imajo poravnano naročnino, proti neugodam. Ne zamudite te ugodnosti — pogledjte se danes, če ste poravnali naročnino do konca letošnjega leta.

V nedeljo 26. oktobra bomo volili socialni zavarovanci

»Slovenski delavci, uslužbenci in upokojeanci si prvič v svoji zgodovini sami volijo organe socialnega zavarovanja. — Tako pravi poziv Republiškega sveta vsemu članstvu sindikatov Slovenije. Za prve volitve v okrajne skupščine Zavoda za socialno zavarovanje vlada med vsemi zavarovanci veliko zanimanje. Vsi se zavedajo, kolikšna važnost in pomena so te volitve za nadaljnji razvoj samouprave socialnega zavarovanja ter jim zato ni vseeno, kdo bo v njihovem imenu vodil delo in upravljal s sredstvi socialnega zavarovanja. Ako pomeno, da smo samo v juliju letos porabili za socialno zavarovanje eno milijardo dinarjev, potem si lahko predstavljamo, s kakšnimi sredstvi naj v bodoče upravljajo socialni zavarovanci sami preko svojih izvoljenih uprav in delegatov.

Tudi v novomeškem okraju je zanimanje za te prve volitve zelo veliko. OSS v Novem mestu je v lokalnem listu razpisal volitve, ki bodo v nedeljo, dne 26. oktobra. Poleg tega je predsedstvo OSS že imenovalo okrajno volilno komisijo, sestaječo iz 7 članov pod predsedstvom tajnika OSS tov. Naceta Murgija in tajnika komisije tov. Ignaca Zbačnika, upokojeanca v Novem mestu. Predsedstvo OSS in volilna komisija sta določila vse potrebno, da bodo volitve potekle v najlepšem redu. Tudi nedavni III. plenum OSS je razpravljal podrobno o pripravah za te volitve in sprejel predloženi Statut Zavoda za socialno zavarovanje za naš okraj.

Da bo sindikalno članstvo in vsi zavarovanci obveščeno tako o vseh pripravah, kakor tudi o nalogah, ki stojijo pred vsemi zavarovanci, posebej pa še pred vodstvi naših sindikalnih podružnic novomeškega okraja, dajeta predsedstvo OSS in volilna komisija naslednja navodila:

V celoti bo v novomeškem okraju 34 volilnih enot in voliče za približno 10.000 volilnih upravičencev, ki bodo izvolili 81 delegatov za prvo okrajno skupščino Zavoda za socialno zavarovanje.

Volilo se bo izven Novega mesta na sedežih občin v 16 krajih: v Gotni vasi za občini Gotna vas in Brunščina, zadnja bo imela svoje podvoliče. Voliče za Vel. Loko

in Vel. Gaber bo v Veliki Loki z podvoličem v Vel. Gabru, Trebnje in Dobriču bosta imeli svoje voliče v Trebnjem, Trebelno in Mokronog v Mokronogu, Hinje in Zužemberk v Zužemberku, vse ostale občine pa imajo svoja lastna voliča na sedežih občin, in sicer na Rakovniku, Mirni, Zagradcu, Šmarjeti, Škocjanu, Straži, Dol. Toplicah, Sentjerneju Dvoru, Predni, Mirni peč, voliči Trške gore pa v Otočcu ob Krki za vse teritorij svoje občine. V samem Novem mestu bodo imeli svoja voliča Pionir, Krka, vsa železnica s Sekcijo, Kurilnico in Prometom, Tekstilna tovarna, LIP, Gozdno gospodarstvo, Sekcija za vzdrževanje cest, Tovarna igrar in mizarstvo MLO Novo mesto, vsa trgovina, gostinci, soc. in privatni obrtniki, prosvetni delavci, zdravstveni delavci ter upokojeanci v Novem mestu z dvema voliči in eno na Mirni.

Volili bomo v listki, ki jih bomo po volilnem aktu vrgli v volilno žaro. Okrajna volilna komisija bo v tem tednu potrdila vse volilne odbore, ki jih bodo sindikalne podružnice predložile komisiji. Ti odbori naj takoj po potrditvi s pomočjo sindikalnih podružnic na teritoriju občine sestavijo volilni imenik, ki naj vsebuje podatke vseh zavarovancev vseh strok dotične občine.

Dolžnost vseh podružnic je nadalje tako na terenu kot tudi v Novem mestu, da izberejo kandidate za volitve delegatov po ključu, ki ga določa volilna komisija. Izberite res predane, borce socializma, najboljše med seboj, ki bodo zastopali vašo stroko v prvi skupščini.

Odzovite se pozivu Republiškega sveta sindikatov Slovenije ter sodelujte pri pripravah na te prve volitve, ki jih vodijo sindikalne organizacije in ki morajo pokazati veliko zrelost delavskega razreda v tem trenutku. Naj bodo te naše prve volitve dostojen uvod v slavnostne dni naše herojske Partije, naš doprinos za VI. kongres KPJ ter priprava za druge volitve vsega delavskega razreda, ki bo v novembru izvolil svoje najboljšie v Svet proizvajalcev v svojem okraju.

Naša parola bodi — Vsi na volitve! Predsedstvo OSS in okr. volilna komisija Novo mesto

Od tedna do tedna

V New Yorku so začeli. V torek dopoldne so se zbrali delegacije 60 držav v novi palači OZN in izvolile za predsednika letošnjega zasedanja kanadskega delegata Pearsona. Generalna skupščina si je izbrala še sedem podpredsednikov — poleg zastopnikov petih veselih še delegata Honduras in Egipta — in prešlo na splošno razpravo.

Mnoge napovedi pravijo, da bo letošnje zasedanje eno izmed najburnejših, kar so jih doslej doživeli Združeni narodi. Korejski konflikt je dosegel že tako stopnjo, da bo morala OZN prestopiti težavno preizkušnjo pri razpravljanju o tem problemu in iskanju ustreznih sklepov. Nihče več ne dvomi, da bo Koreja najpomembnejša točka Generalne skupščine, mnogi pa pristavljajo, da sta zdaj postavljeni na tehtnico svetova in ugled Združenih narodov. Svetovno javno mnenje je Sovjetsko zvezo že davno obsodilo kot krivca korejskega spopada. Zato mora nositi tudi zdaj Moskva največje breme odgovornosti okrog razpletja tega vprašanja na sejah v New Yorku.

Se s kopico drugih zapletov se bodo ukvarjale delegacije OZN. Zelo zanimivo bo zlasti tuniško in maroško vprašanje. Francija si z vsemi silami prizadeva, da do teh razprav ne bi prišlo. Kolonialne sile: Velike Britanije, Belgija in Holandska podpirajo Francijo, ki se hučuje, da se tudi ZDA niso priključile tem državam. Vse to vrenje pa dokazuje, da bodo mnoge delegacije Združenih narodov, kot še nikoli doslej obsodile kolonialne režime, kar bi pomenilo velik napredek v splošnem razvoju kolonialnega vprašanja.

Dovolj bo še prilike, da bomo sproti tolmačili potek in najvažnejše dogodke zasedanja v New Yorku in bi zato danes ne sodilo govoriti kaj preveč o tem, kar šele bo.

Precej je namreč drugih mednarodnih dogodkov v svetu, ki jih ne smemo prezreti. Egipt in Perzija sta nenehno v ospredju zanimanja. Odkar je Nagib srečno preстал boj s starim vodstvom vafdistične stranke in dosegel, da so prejšnjega predsednika Nahasa odstavili, si je zagotovil še trdnjši položaj v Kairu. Tudi krizo med Egiptom in Sudanom je znal nekako prebrvesti, saj so načrti o skupnem izkoriščanju Nila in gradnji novih naprav v dolini te reke, prav gotovo precej zblížili Kairo in Kartum. Kmalu se bo moralo tudi pokazati, kako so vskladili težnje o neodvisnosti Sudana — na eni strani — in na drugi egiptovske težnje, da bi se jim Sudan priključil. Za november napovedujejo volitve in novo ustavo za Sudan, za kar so si pridobili sudanski politiki razumevanje v Londonu. Ker sta se tudi v Kairu že nekajkrat razgovarjala o sudanskem problemu general Nagib in britanski veleposlanik Stevenson, so utemeljene domneve, da Sudan ni več sporna točka, ki bi jo zdaj silili na površje.

V večni izmenjavi not med Teheranom in Londonom je petrolejski spor ostal nerazčiščen, še več, odnosi med obema državama so se zaostriili. Mosa-di kgorozi, pošilja precej ostre predloge, ki jih pa v Londonu ne sprejmejo in jih na tak način zavrnejo, da ostajajo vrata za pogajanja vendarle še odprta. Račne vesti o teheranskih zarotah, odstopu zunanega ministra, o aktivnosti prosovjetske organizacije Tudeh le še bolj podkrepjujejo mnenje o negotovnem položaju, ki ob tako vnetljivi snovi, kot je petrolej, ne pomeni nič dobrega.

»Podjetje je naše življenje«

Med šoferji in mehaniki straškega Avtoparka

... V devetih mesecih smo letos prevozili en milijon 237.78 tonških kilometrov. Za dva OMA, ki vozita v Delnicah, manjkajo še potni nalogi zadnjih šest dni, sicer pa smo od letne planske naloge 1.500.000 kilometrov izpolnili v preteklih treh četrtletjih 69 odstotkov letnega plana ...

Ko je Stefan Kovač, nosilec partizanske spomenice iz leta 1941 in predsednik upravnega odbora Avtoparka v Straži, v petek zvečer bral pred šoferji, mehaniki, delavci in nameščenci LIP-ovega avtopodjetja poročilo o letošnjem delu podjetja, je bilo v veliki mehaniki delavci, kjer smo posedli po klopih, tako tiho in mirno, da si slišal dihanje ljudi. Od časa do časa je zabnel motor zakasnelega kamiona, ki je pripeljal na dvorišče, šofer in sovozar pa sta se primateknila na sedeže. Tovariša Stefana je bilo težko pridobiti, da bi sam prebral poročilo.

»Naj ga kdo iz pisarne!« je dejal še tik pred zborom proizvajalcev, ki so ga na strasškem Avtoparku 10. oktobra zvečer privrkali imeli. Pa mu tovariši niso pustili.

»Tebe smo izvolili za predsednika, ti poročaj!«

Pa bi Stefan raje vzel osem ur ukupne najtežje Renault ali OMA kakor bral — a se je vendar udal. Poročilo je bilo kratko, zato pa polno zanimivih ugotovitev. Šoferji in mehaniki so se ob njem zamislili. Nekdanjega zloslavnega GAP-ovega nerada v Straži ni več. Kolektiv se je znebil lumenproletarcev, ki so lovili visoke plače in nerabilni avtomobile, no mili volji. Še lani so bili kamioni LIP-a v skrajno slabem stanju. Mehanika delavca pa se je lotila z veliko poguma in dobe volje tudi generalnih popravil. Prav na tem področju so bili doseženi največji uspehi. 14 velikih tovornih avtomobilov je domača delavnica sama popopolnoma prenovila, še šest pa jih bo. Namesto 15 milijonov so izdali za generalno popravilo avtoparka le 6 milijonov dinarjev. Prekateri dober del za obnovljene kamione so našli na pokopališču blišnih GAP-ovih avtomobilskih ruševin. Poraba nafte je padla od prejšnjih 46-45 litrov na 35 litrov pri 100 kilometrih. Vzrok? Vestnost in poštenost šoferjev. Za teških kamionov že teče Rog, Gorjanci, Bela krajina, Delnice — povsod jih poznajo in njihove pridne šoferje. Čedalje globlje je v ljudeh na Avtoparku delavska zavest; delovna disciplina ni več prazna beseda ali straslo za slabe delavce, temveč življenjska potreba. Nad 3 milijone dinarjev čistega dobička so zaslužili s pametnim gospodarjenjem na Avtoparku, odkar so delavci prevezli v svoje roke upravljanje podjetja. Pri tem so znižali staro dolg na amortizaciji od 6 na 1 milijon dinarjev. Vidni uspehi so tu — čeprav se ni vse tako, kakor bi bilo treba.

Zbor proizvajalcev je tudi za kolektiv Avtoparka nekaj novega. Ali se niso tudi na sindikalnih sestankih pogovarjali doslej o raznih vprašanih področjih. Pa vendar gre nocoj za globlje stvari. S tem bi se najprej oglašili: se sprašujejo nekateri. O nabavi akumulatorjev in orodja se nekdo oglašil, drugi pripomni, da je dvigalo presedejo plan, tretji omeni spet vlačilce. Stane Tavčar pa vstane:

»Kako pa je to: dela se in dela, plače pa od nikoder?«
»Dregnil je v živo; na mah so vsi obrabljali napi napet in radovedno strme v Stefana, direktorja Kneza in sekretarja Pavlina, kaj

MLADINA DVORA NA ČAST VI. KONGRESA KPJ

Pred dnevi je mladinska organizacija na Dvoru izvolila novo mladinsko vodstvo in se pomenila o svojem delu in novih nalogah. Sklenila je odpraviti manjše pomanjkljivosti, ki so doslej zavirale večji delovni polet. Pod vodstvom svojega občinskega komiteja LMS, ki kaže v zadnjem času precejšnje zanimanje in vsestransko dejavnost, bodo dvorski mladinci tekmovali z vsemi sosednjimi aktivnimi LMS. Na čast VI. kongresa bodo uredili mladinsko sobo; prostor jim bo odstopil občinski ljudski odbor. V njej si bodo opremili knjižnico, ki je doslej mladina na Dvoru ni imela. Veliko in dobro opremljena za sab in poučena mladinska družba. Pripravljajo predavanje o vlogi kmetijske zadruge na vasi in o naši zunanji trgovini. Predstavljalci bodo zgodovino naše Partije in vlogo Partije v naši socialistični izgradnji. Mladinci-mizarji in ostali obrtniki bodo pomazali, da bo mladinska soba postala priljubljeno zbirališče dvorske mladine. Z. A.

Mladina proslavlja 33. obletnico SKOJ

Spet je tu obletnica SKOJ-a — Zveze komunistične mladine Jugoslavije, ki se je zapisala v zgodovino naših narodov z zlatimi črkami. Tudi letošnja obletnico proslavlja mladina novomeškega okruga zelo slavno in se spominja mladih junakov, ki so dali vse za domovino. Osnovna mladinska organizacija OLO je s kratkim, a prisrčnim sporodnem počastila ta spomin. Na proslavo se pripravila tudi mladina Tekstilne tovarne, železnice, »Pionirja«, 33. obletnico proslavlja jo šole in občinski komiteji mladine. V Dol. Toplicah, Straži in drugod bodo obudili spomine na delo SKOJ-ovske organizacije. Okrajni mladinski komitej je svetoval vsem organizacijam, naj v oktobru posvetijo vsaj en večer slavi obletnici SKOJ-a. Mladina v SKOJ-u je bila tista, ki je vedno sledila pozivu Partije v najtežjih časih. V vseh hudih trenutkih so se SKOJ-ovci najbolj izkazali in s svojo hrabrostjo in vzdržljivostjo pokazali, kako je treba ljubiti domovino.

Ob teh proslavah se spominjamo tudi prvih SKOJ-ovcev našega okruga. Oni so prvi organizirali mladinske vrste, prvi so odšli v boj proti okupatorjem. Proslave, ki jih v oktobru pripravljajo naši aktivni, naj zato vsebujejo tudi obgo spominov na delo SKOJ-a v domačem kraju. Tovariši in tovaršice, ki so bili med NOB sprejeti v SKOJ, naj pripovedujejo mladini o delu in uspehih SKOJ-a v letih revolucije in po osvoboditvi od družbitve SKOJ-a in ljudske mladine v enotno mladinsko komunistično organizacijo. Nešteto mladih Skojevcev je bilo med vojno

bodo povedali. Res je čudno s temi plačami: podjetje ima svoj denar, pošteno zaslužen, pa ga vendar v banki ob prvem ne more dobiti takoj na roko.

»Banka je krivalec približe nekdo v ozadju. Komercijalist Šuštar vstane in razloži, kako teče denar v banko in iz nje. Pove, da ima banka v Novem mestu premočno razpoložljive gotovine, ki kroži med ljudmi. Plače bodo te dni zaslužljivo prišla delavcem v roke. Kolektiv sicer razume pojasnilo, a vendar padajo ostre na račun Narodne banke:

»V Delnicah sprašujejo šoferji: kje je denar za hrano in stanovanja? Ali res mora biti LIP vedno med zadnjimi? Čemu ne bi enkrat izplačali najprej nam, pa potem drugim?«

Razumeti je treba razburjenost delavcev. Nereditno izplačevanje zaslužka na dviga razpoložena do dela. So pa še težje stvari, ki bole nocoj šoferje:

»Kaj je vendar s Sotesko? Po 2 in pol uri moram čakati s kamionom, predno mi ga razložijo! Čemu te čakarine? Čemu toliko voznikov na kupu, da je kamione ni prostora? Zakaj ni red?«

Piletič pa vsekaj:

»Tovariši, marsikakšno menzo sem že videl, take hrane, kot nam jo daje zadržana menza v Straži, pa še nikjer! Zdi se mi, da je hrana predraga. Dobro plačamo, pa malo in slabo jemo! Baje ima zadržaga od menze visoke dobičke. To ni pošteno! Če šofer ne bo dober jedil in dovolj spal, ne bo dolgo šoferi od štirih zjutraj do sedmih zvečer sem za volanom, menja pa ima baje 180.000 dinarjev čistega — od koga? Od nas, delavcev, šoferjev in nakladiščev! Pritožne knjige ni, če kaj rečeš ti svetujejo, da pojdi drugam na hrano — pa nimamo kam iti!«

Ostre padajo na račun upravnega odbora straske zadruge, ki gleda samo za dobički. Kaj pravi občina k temu? Izmed 35 članov Avtoparka je edini Smolčić član občinskega ljudskega odbora — pogovoriti se bo treba, tako sklenejo.

Spet so v Soteski. V avgustu so zaradi čakarin in stožnih prevozih 5000 tonških kilometrov manj kot junija. Čemu?

Debata postaja zanimivejša. Kamaju nam pokaže, da je prinesla osamosvojitve LIP podjetji dobre uspehe: manipulacije skrivlje, da bi oddale kar največ lesa. Šoferji ga želijo čim več zvozliti, žaga v Soteski (in tudi drugje) pa spet skrbi, da nima prehudih zalog hlobovev. Obrati so že precej samostojni. Preden pa bo prišlo kje do resnih zaspev ali sporov bo take slučaje reševali arbitraža v podjetju samem. Če bo delo enega obrata šlo v škodo drugega, mu bo le-ta moral vrniti škodo. Ostra kritika zadene tudi odprmo na železniški postaji. Borba za rentabilnost obratov ne sme prečeti koristi celoga podjetja, počudi zbrane direktor Knez in povabi kolektiv, naj seže globlje v lastne razmere.

Delovodja Bersan vstane in po domače, pošteno po delavsko pove:

— Res je, bolniških izostankov je manj, »plavci« pa so še Milan — dober varilec —

Strašna otroška žaloigra v okolici Šentjerneja

Steseta oktobra ob pol 1. popoldne sta prišla osemletni Rangus Franc in devetletni Vinko Jevnikar, oba iz Velikega Bana, kilcat 10-letnega Toneta Jevnikarja iz Malega Bana, da grede kot običajno skupaj v šolo. Pridržili se jima je Vinkotov brat Ivan Jevnikar. Da bi spretrašila Rangusa, je vzel Tone Jevnikar očeto vojsko dvocevo iz omare in zunaj nameril v Rangusa. Čeprav mu je Ivan branil, sprožil je enega petelina, cev ni bila nabita; sprožil je drugega in — počelo je. Projektil je zadel Rangusa v trebuh, da se je takoj pokazalo črevesje, zadel pa je tudi zraven stojičega Vinka Jevnikarja, da se je tudi njemu pokazalo drobovine. Slednji je pretil brata Ivana naj mu potisne črevesje nazaj. Založna jima bila pod Rangusove matere in drugih v dolino, ki so tudi Vinkota odnesli, da ju je odpeljal rešilni avto v novomeško bolnišnico, kjer je Rangus umrl, Vinkotovo stanje pa je zelo resno. Naj dodamo še to, da je Rangus pred kratkim umrl oče, pri hiši pa je revščina.

V pojasnilo še to. Petega oktobra je bil Tonetov oče Jože Jevnikar na lovu. Ker pa ni mogel spraviti patrone iz cevi, je puško obesil v omaro, ključ pa spravil v drugo omaro, kjer ga je Tone iztaknil in povzročil dvema družinama in vseh soseski tako žalost. M. S.

S posvetovanja komunistov Bele krajine

(Nadaljevanje s 1. strani)

Preveč je bilo ponekod na odprtih partijskih sestankih razpravljanja samo o gospodarskih in drugih drobnih vprašanjih, ki bi jih morali volivci obdelati na svojih zborih in na sestankih množičnih organizacij. Fronta je v okraju preslabo razvijala osnovne organe ljudske oblasti, OPO pa bi za njihovo reševanje, ki ljudi živo zanima, morale te organe bolj zainteresirati. V združništvu upravni odbori KZ še niso podrli starih ciljev zadrug — izključno trgovanja. Vse premalo je razvijanja vrespolne gospodarske dejavnosti zadruge na vasi — dokaz, da člani OPO tudi na tem področju ne delajo dovolj.

Konferenca je kritično ocenila delo nekaterih OPO, ki niso živle pravega notranjega partijskega življenja. Področje dela članov Partije je tam, kjer ljudstvo živi: v organizacijah, društvih, občinskem ljudskem odboru, na zborih volivcev, zadrug in zborih itd. Na partijskih sestankih se komunisti usposabljujejo za delo med množicami, sredi ljudstva pa morajo kot svetil lik socializmu predanega delovnega človeka s svojim delom pridobivati ugled in spoštovanje. Nemoralna, lenoba, izmikanje dolžnostim itd. nimajo z likom komunistične nič skupnega.

Zelo zanemarjeno je vprašanje mladinske organizacije, kjer je zašel sam OK LMS, pa tudi mnogi občinski komiteji mladine niso storili svojih dolžnosti. Nedelavnost nekaterih članov in OPO je kriva, da zapada mladi

se ga ob ponedeljkih rad nauca, da zamaja službo. Straža je zaspal na mizi, namesto da bi bil na obhodu!

Milano je nerodno. Praska se za ušesi in pove: »Pošteno je Bersan povedal, prav ima!« Pred tovariši ga je sram. Objubi jim, da se bo bre povobiljal. Vino za zapelje, da posabi na službo, čeprav vsakdo ve, da je dober in sposoben varilec. Vendar — podjetje zamud in škode od nikogar ne bo trpelo! To povedo tovariši Milanu ponovno.

Vstane Piletič, priznajo tudi tole: podobni še vedno gledajo samo na svoj dobiček, premalo pa na koristi podjetja. Podjetje — to je naše življenje. Tu smo, tu bomo ostali, za nas, za naše otroke, za našo državo. Danes ima vsak poštenjak delo v Jugoslaviji. Če pa ne bomo poklicu in delu zvesti, lahko gremo! Zdar ni več beganja iz podjetja v podjetje. Če pogledamo hazaj, kaj se je delalo na GAP-u, bi se človek zjokal. Kdor se ne misli boriti za rast našega podjetja, naj gre rajši veni! Mi smo kakor ena družina, pa vendar nekateri še ostajajo na črno, namreč na lastno pesti. To ni prav. Vsak naj gleda na to, kar imamo, kot na svojo domačijo. Malo več partizanske discipline moramo imeti!

Vsi so hvaležni Piletiču, da je tako lepo povedal. Sober se oglasi, da mora nezdruva familiarnost prenehati. To samo kvarti ljudi. Jordan na primer samo rovari, nič mu ni prav, razvadi se je zaradi premečkih odnosov. —Stražav, ki je zaspal, se sam javi in prizna svojo napako. Tovariši ga opozorijo na veliko odgovornost, ki jo ima v podjetju. Sober spet poroča o izkušnjah v Delnicah, kjer vojno les. Soliden odnos do dela ustvarja ugled podjetju tudi na Hrvaškem. Šef delavnice Kogoj se oglasi kritično besedo zaradi slabih del pri gradnji avtoparka in skladišča za gorivo. Omeni tudi nezdrave pojave v zadnjih mesecih v delavnici, kjer nekdo nagaja. Gačnik kritizira tiste šoferje in mehanike, ki ne skrbe dovolj za orodje. Se in še vstajajo ljudje z zdravimi predlogi in odkrito besedo.

Oglasi se tudi direktor Knez in govori o vlogi zborov proizvajalcev, ki bodo postali stalen organ delavskega upravljanja v vseh LIP-ovih obratih. To ni sindikalni ali proizvodni sestanki. To je obratno upravnega odbora in kolektivno, skupno odločanje o razvoju, uspehih in pomanjkljivosti podjetja. Diskusija je bila nocoj do neke mere kritična, pa vendarle še premalo odlična in vsestranska. Več bo treba ostrije samokritike. Le ta nas bo pripeljala k še boljšim uspehom! Direkcija bo skrbelo v bodoče le še za komercialno službo in osnovne investicije ter amortizacijo, na podjetja in samostojne obrate pa se bo preneslo celotno gospodarjenje LIP-a. Sliherni mora poznati perca vprašanja celoga podjetja.

Tako bi se šoferji in mehaniki še dolgo pogovarjali. Tudi tisti podjetja sežejo. Čedalje bolj postaja Straža močan industrijski center v okraju. Skrb partijske organizacije, sindikata in vseh delavcev bo, da se ho glas delavcev poznal in v občinskem ljudskem odboru i v javnem in kulturno-prosvetnem življenju kraja. Od nas samih bo, tako ugotavljajo, odvisno, kakšno vlogo bomo imeli v razvoju in življenju Straže.

Brez dvoma je prvi zbor proizvajalcev na Avtoparku dober uspeh. Pred leti fakoreč še brez odlične benedi v upravljanju podjetja, so danes delavci in nameščenci Avtoparka samostojni gospodarji velikega ljudskega premoženja. Kolektiv v čast je treba zapisati, da ga upravlja z dostojno skrbjo in vedno vidnejšimi uspehi. Tg.

Okrajna konferenca AFŽ v Novem mestu

(Nadaljevanje s 1. strani)

Poročilo — in živahno, vsestransko razpravljanje po njem — je večkrat načelo vprašanje ženske enakopravnosti. Mnogo je pojavov, da moramo tudi v novomeškem okraju govoriti o ženskem vprašanju. Poglejmo samo udeležbo žena v organih ljudske oblasti, v odprti organizaciji in gospodarskih ustanov, pa bomo za to trditev dobili takoj potrdilo: izmed 506 članov občinskih ljudskih odborov je v okraju le 31 žena-odbornic — med vojno pa je ta številka povsod zajemala najmanj polovico odborniških mest! V okrajnem ljudskem odboru je komaj 5 žena na 152 odbornikov! Občinski odbori OF imajo 276 voljenih članov, med temi pa najdemo imena komaj 36 žena. Izmed 32 članov Okr. odbora Zveze borcev je en sam član žena — vsi pa dobro poznamo veljavno in nepozabno vlogo dolenske žene v letih naše revolucije! V okraju je n. pr. 3326 zadržnic — v upravnih odborih splošnih kmečkih in delovnih zadrug pa je izmed 495 odbornikov le 14 žena, od 157 članov nadzornih odborov ted zadrug pa 17 žena. Naprednega gospodarstva brez odločujoče besede naših žena, kmečkih gospodinj, ki še vedno podpi-

rajo dobre tri ogled pri hiši, ne bomo dosegli! To je v diskusiji dovolj jasno in lepo povedala tovarišica iz Zagradca, ko je dejala:

»Že dve leti govorimo v našem kraju o potrebi živoronskega in sadjarskega odseka v kmetijski zadruzi — pa obstanemo vedno le pri besedah. Naš kraj bo imel razvoj le takrat, če bomo živoronejo dejansko obnovili in postavili sadjarsko na zdrave noge. Tako pa se o tem samo govori. To je napaka občinskega ljudskega odbora in kmetijske zadruge in vseh tistih funkcionarjev, ki samo govorijo, do dejstev pa ne pride! Če pa se oglašimo me, slišimo tole: Žena nič ne razume! Tak nezdrav odnos do žen je treba odstraniti in — učeti z resnim delom!«

Besede bistre kmečke žene je konferenca nagradila z živahnim plaskanjem! Ali se bodo odgovorni tovariši vsaj zdaj zganili?

Dokazov težkega in škodljivega zapostavljanja naših žen torej ne manjka. Saj še ni dolgo tega, ko so v Trebnjem na nekem sestanku v sindikatu moški predlagali ob sestavljanju kandidatne liste tole: »No, pa še eno žensko predlagajte, ena mora biti v odboru...« Na drugi strani pa se je n. pr. spet v Trebnju zgodilo, da je tovarišica, ki je bila predlagana v občinski ljudski odbor, sama rekla: »Ne bom v odboru — ženska mora biti doma!« Prve, ki so ji dale prav, so bile spet — ženske. Zapostavljanje in omalovaževanje samega sebe seveda ne gre v sklad z borbo za dejansko enakopravnost moža in žene. Taki primeri, ki na Dolenskem žal niso redki, nam spet govorijo o tem, da bo treba med ženami, predvsem pa v zaostalih krajih, nenehno dvigati politično zavest, jim pomagati, da se bodo izobraževale in spoznavale pot, po kateri gremo v socializem. Veliko več kot doslej bo treba zato na vasi in v mestih narediti za razširjenje našega tiska.

V razpravljanju so žene govorile o svoji vlogi v preusmerjenem združništvu, o vzgoji mladine in tesnejši povezavi s šolo. Politična situacija je dobra tam, kjer je reakcionarni vpliv sovražne protiljudske duhovščine majhen zaradi visoke zavesti, izobraženosti in budnosti naprednih žena. Izobraževalni tečajji in zimske kmetijske šole, ki bodo letos v Šentjarnju, Trebnjem, Otočcu ob Krki, Dol. Toplicah, Mirni peč in v Mirni, naj posvečijo dober del svojega pouka pravilni politični vzgoji. Čimveč pa je potrebnih povsod zdravstvenih, gospodarskih, vzgojnih in ostalih predavanj v zimskem času, ko je za tako prosvetljevanje na vasi dovolj časa.

Anketa, ki so jo izvedle žene v Novem mestu, Šentjerneju, Ambrusu in Brunici, je pokazala, da se bo treba takih poizvedovanj še posluževati. Eno najbolj perečih vprašanj je prehrana na vasi, ki je neprimerna: ne morda zaradi pomanjkanja hrane, temveč za-

radi slabe priprave. Pravilno je poudarila delegatka iz Dobrnica, da znajo v marsikateri kmečki hiši skuhati komaj žgance in krompir.

Konferenca je ugotovila, da je glavna naloga bodočega dela sekcije žena v OF predvsem vsestransko prizadevanje za kar najširše prosvetljevanje žena. Le vzgojena, razgledana žena bo lahko dobro vzgajala otroke. Sovražnik ima najlažje delo prav tam, kjer je stara družba puščala ženo namerno v temi in nevednosti. Dejansko enakopravnost si bodo žene ustvarile s tem, da bodo enakovredno sodelovale na vseh področjih družbene dejavnosti. Zato pa je treba iskati najrazličnejše načine dela za prevzgojo žena: tečajje, seminarje, redne občinske konference organizacij AFŽ, bralne vaške večere, navajanje k branju časopisov in še marsikaj. S tem bodo najprej odstranjena nerazumevanja za vlogo žene v naši družbi, izgubilo pa bo tudi podcenjevanje žena samih. Nenehna, živa skrb za vzgojo mladine je prav tako važna in stalna naloga naših ženskih organizacij in cele družbe. Skrb za mladinske organizacije, šolske kuhinje, zdravo zabavo otrok, za ohranjanje partizanskih tradicij v mladini itd., vse to nam mora lebdeti vedno pred očmi.

Poleg mnogih važnih vprašanj je bilo na konferenci pravilno poudarjeno tudi nereseno vprašanje materinskega doma in uvedbe polnega otroškega oddelka v novomeški bolnici. Članica GO AFŽ tov. Fani Koširjeva je govorila delegatkam o oblikah dela z ženami, o širokem pomenu ankete, ki sama nakazuje, kaj žene potrebujejo na vasi in kaj želijo imeti od predavanih in tečajev. Obširno je govorila tudi o pomenu volitev v občinskem in okrajne ljudske odbore in o vlogi žena v novih odborih.

Po uspeli diskusiji so žene izvolile nov 23-članski okrajni odbor AFŽ in 34 delegatki za IV. kongres AFŽ, sprejele pa so tudi vrsto sklepov in delovnih nalog. Razšle so se s trdno voljo, da bodo uresničile vse, kar terja od njih čas in njihovo poslanstvo.

Ali se nam res obeta muhasta zima?

V soboto 11. oktobra zvečer je začel kmalu po šesti uri naletavati po neprijetnem: dežju prvi sneg. Niti najstarejši ljudje ne pomnijo, da bi tako zgodaj začelo snežiti v naših krajih. Čez noč je tenka bela odeja prekrila zemljo, v nedeljo dopoldne pa je sonce pregnalo prezgodnja vsiljivca. V Suhi krajini, na Gorjancih in Rogu se je sneg kar krepko upiral posevnim žarkom. Kmetje imajo precej pridelkov še na poljih. Posebno ajde je veliko nepožete. Vremenske napovedi govorijo sicer še o lepi jeseni, prvi sneg pa nam je naznanil muhavost letošnjega vremena.

Ne delajte si skrbi!

Kupite takoj srečke DRŽAVNE LOTERIJE FLRJ in že boste eden tistih, ki utogne ta mesec zadeti pol milijona dinarjev!

VSAKA ČETRTA SRECKA ZADENE!

V VSAKO HISO DOLENJSKI LIST!

LOJZE ZUPANC

Zgodovinsko ozadje belokranjske pripovedke

(Nadaljevanje)

»Jarnik je zastopnik letnega sonca, pi zada konec pomladnemu soncu, čigar nosilec je Zeleni Jurij. Jarilo je pri Rusih praznik ob kresu, t. j. v času žetve. Jarnik je lovec in strelec, Jurij pa poljedelec. Za kazen, ker je Jarnik ubil brata Zelenega Jurija, je bil Jarnik spremenjen v Zelenega lovca, ki ponoči goni volkove. Iz tega imena se je razvil Zelenjuh ali Zeleni vrag. V slovenskih kletvicah je vrag ostentativno zelen. V pripovedkah o velikani Bistrouku, ki jih poznajo samo Belokranjci, je celo obdelali »mythos« na starogrškega velikana Kiklopa — enoakega Polifema. Čim dalje gremo v zgodovini našega naroda nazaj, tem težje nam je ločiti v narodni tradiciji mitične sestavine od zgodovinskih. Spomini na najstarejše vodilne osebnosti in odločilne dogodke se pogosto pomešajo s prvotno čisto verskimi predstavami v nerazdružljivo celoto. Toda v kasnejših dobah zgodovinski element pripovedke nadkriljuje čisto bajeslovna. Bajeslovne predstave vsesajo zgodovinske sestavine in tako zadobe pripovedke trdnjše obrise.« (Po J. Kelemine) »Bajke in pripovedke slovenskega ljudstva.«

Take pripovedke so, predmet junjske dobe, ko so se naši predniki skrivali pred Džingiskanovi Mongoli, ki so v pripovedkah postali pasjeglavci, vrabi, hudobni škrti itd., četudi je zgodovinsko dokazano, da naši predniki v davni niso imeli mnogo opravka z vdori Mongolov na ozemlje današnje Bele krajine.

J. Kelemina piše v zgoraj omenjeni knjigi: »Ko so prišli Slovenci v novo domovino med Donavo in Jadranskim morjem, so tamkaj mestoma našli še stare stanovnike in njihovo kulturo ohranjeno v silnih razvalinah — sledovih kulturnega dela romanskih prebivalcev. Te stavbe so se zdele našim prednikom-nomadom presilne, da bi mogla biti delo običajnih človeških rok. Zato so jih pripisovali velikanom.«

Velikani, ki nastopajo v belokranjskih pripovedkah, so ješče kreature. V vsaki takšni pripovedki, kjer nastopa velikani, je obdelan zelo tipičen motiv: borba med kmetom in srednjeveškim fevdalcem, ki je kmeta izmogočeval, tlačil in mu jemal od njegovega prideika najlepši del. (Tipične tovrstne pripovedke so »Velikan Nenasit«, »Velikan v škornju«, »Grad na Kolečaju«, ki sem jih uvrstil v svojo knjigo »Velikan Nenasit« — založba knjigarne J. Žužek, Ljubljana, in sploh vse pripovedke o velikanih, ki so priložene v mojih knjigah: »Bili so trije velikani« — založba Tiskovna zadruga, Ljubljana, »Svirel povodnega moža« — založba Učiteljska tiskarna v Ljubljani, »Dedek poveja«, »Jezerka« itd.)

Kakor so si torej belokranjske pripovedke med seboj različne po bajeslovnih osnovah oziroma po junakih, ki nastopajo v njih, eno je le vsem skupno; in to je: ozka in tesna vez z življenjem, ki ga je naš narod živel v preteklosti. Pripovedka, ki v svojem zaplodu ni imela stika z resničnim življenjem belokranjskega ljudstva, se

sploh ni ohranila v spominu belokranjskega človeka, ker je — brez kriterija na vladajočo kasto v srednjeveških gradovih in brez ironije na prazno življenje tistih, ki so se slepo udinjali strastem fevdalcev — sčasoma tako obledela, da brez zgodovinskega ozadja ni bila ohranjena v spominu ljudstva, ki je očuvalo v pripovedkah zgolj svoje prabitno življenje in borbo za resnico ter pravico. Kakor pa je seveda različno razpoloženje, mišljenje in čustvovanje, kateremu naj pripovedka ustreza, tako so se v posameznih predelih Bele krajine z ozirom na zgodovinsko ozadje in politično izživljanje njenih prebivalcev ohranile tudi različne pripovedke, različne po svoji fabulistici in vzgojnem namenu. Vselej pa je bila pripovedka, ki jo je pripovedoval belokranjski kumeček, dedek ali kdorkoli, neločljiva od dogodkov in

vtisov vsakdanjega življenja. Se današnji Belokranjec se nagajivo muza pri pripovedovanju pripovedke, ko namenoma prestopi njen začarani krog in njeno vsebino prilagaja svojemu hotenju, željam, sanjam, hrepenenju po lepoti, pravici in resnici. Naj jo pripoveduje pastir, vasovalec, žanjica, pivec v zidnici, pirnik na svatbi ali stara ženica na varki mrliča, vedno jo vidimo tesno združeno z veseljem oziroma bolestjo tistih, med katerimi pripovedka živi. Ljubezem, hrepenenju po sreči, nezvestoba, nasilna ločitev, tožba po oddaljeni dragi osebi, boj za pravico in resnico, zmaga obeh nad bajeslovnimi bitji, ki nastopajo v tej ali oni pripovedki... vse to se plastično izraža v pripovedkah, ki so belokranjskemu ljudstvu, ohranjene iz roda v rod, pomenile isto kakor srednjeveškemu Srbinu srbska narodna pesem v interpretaciji slepega guslarja.

Pionirjem — reševalcem Metuljčka!

Rešitev »Metuljčka« ste poslali precej — a le devet jih je bilo pravih! To vam je dal dela, kajne? Starejšim seveda ne (pa tudi tistim ne, ki jim stiri in tete pomagajo pri reševanju, kaj?). Pionirka AS Marjeta, ki hodi v četrti razred gimnazije v Dol. Toplicah, je poslala uredništvu tole pismo:

»Zdaj mi je pa že dovolj! Skrat, veš, da te bom za usesa? Trudila sem se, da sem Metuljčka rešila, ti pa takole delaš! Čelega Metuljčka zdaj ne bom poslala, pošiljam le poprave rešitve. No, radovedna sem, če bo tokrat kaj. Zve pozimi sem eno križanko rešila, pa ni bilo nič, čeprav je bila pravilno rešena.

Pišem na postelji, ker sem bolna. Zato je malo grša pisava. Če bi dobila tokrat nagrado, mi jo pošlji v Toplice na naslov: AS Marjeta, Dijaški dom, Toplice.

Priporočam se vam še! Objavite še kakšno križanko, zdaj pa Vas lepo pozdravljam! No, Marjeta je tokrat imela srečo. Bila je izrečena in smo ji poslali po pošti znano mladinsko knjigo o Robinsonu.

Zreb pa je dolžil drugo knjigo Robinsona tudi pionirskama Nataši in Mirjani Germ, ki živita v Beogradu in Vojvoda Milenkovi ulici št. 41. Tudi njima smo knjigo že odposlali, saj sta med najzvestejšimi reševalci križank — pa Dolenjki sta tudi obel!

Dragi pionirji!

Ker križanke tako radi rešujete, vam jih bomo večkrat objavljali. V pionirskem kotičku pa bomo začeli objavljati tudi uganke. Hu, to bodo trdi orehi! Le pripravite se nanje!

Danes pa napišimo še imena tistih, ki so zadnje križanko tudi pravilno rešili, pa jim zreb ni bil naklonjen. To so: Zavrž, Danica, Šenturpet 30 na Dola, Bohm Edi, Novo mesto, Ločenska cesta, Kastelic Roža, Črnometl št. 108, Pečelin Franci, Mokronog 48, Vidic Janez, dijaški dom, Smihel, Kastelic Zmago, Novo mesto, in Poparec Nada, Tribučje pri Črnomlju.

REŠITEV NAGRADNE KRIŽANKE »METULJČEK«

Vodoravno: 1. Psi, 4. sla, 7. komat, 10. polir, 12. metulj, 15. ataman, 17. iti, 18. oaza, 20. Himalaja, 22. elan, 24. pere, 25. kapetan, 27. kaptan, 29. očet, 30. nora, 31. pol, 32. ko, 34. en, 35. AZ, 37. Apolo, 39. copate, 42. sniči, 44. čuden, 45. čas, 46. sen, 47. pijanec, 48. bi, 49. smern.

Navpično: 1. PK, 2. soml, 3. imetek, 4. slajen, 5. lina, 6. ar, 2. Atila, 9. tu, 10. paleta, 11. omara, 13. lonec, 14. ja, 15. AM (Anton Medved), 16. tapir, 19. zlato, 21. žilana, 22. Apolon, 26. tekoče, 28. ponoči, 31. pasaj, 32. opis, 33. Atene, 36. ženem, 38. losi, 40. pujs, 41. Adam, 43. in.

Kaj nam pripravlja gledališče SKUD „Dušan Jereb“

V letošnji jeseni se nam je novomeško gledališče pravzaprav že predstavilo. Pred praznikom 10. obletnice prvih slovenskih brigad je v režiji Stevana Hledeta zaigralo Potrčevo dramo »Lacko in Krefli«, o kateri bomo obširneje pisali po ponovitvi, ki jo gledališče pripravlja v prihodnjih tednih. Igralci že študirajo novo delo, ki ga bomo gledali morda že v prvih dneh novembra. Jože Zamljen je prevzel režijo Anzengruberjeve »Slabe vesti«, vesele komedije. Prihodnje delo bo Pristleyeva drama »Inšpektor na obisku«; delo bo režiral predvidoma prof. Tone Trdan.

Iz okvirnega programa gledališča SKUD »Dušan Jereb« pa se obetajo, kakor smo izvedeli, v novi sezoni Novomeščanom tele uprizoritve: Ingoliceva drama iz zadružnega življenja »Likof« bo zanimiva novost, ker bo prvo delo avtorja, igrano na Dolenjskem. Z Goldonijev »Mirandolino« bo ustreženo prav gotovo vsem, ki si želijo v gledališču predvsem zabave. Gledališče namerava nadalje postaviti na oder eno izmed modernih hrvaških dram iz časa NOB, v sposed pa si je zapisalo tudi uprizoritev O'Neilove drame »Strast pod brestje« in »Kobilice«, sodobno dramo pisateljice Hellmanove. Morda bo zagledal lud sveta v novomeškem Talijinem hramu tudi zabavni »Svejk«, vendar o tem odločitev še ni padla. Otrokom bo gledališče pripravilo

Ciglarjevo »Sneguljčico« in ob Novoletni jelki z njo prav gotovo razveselilo srčeca tisočih mladih Novomeščanov.

Prosvetni delavci so zborovali

Spet so se napolnile šolske učilnice in spet odmeva v njih beseda naših vzgojiteljev — učiteljev in profesorjev. Da se pomemo o delu, uspehih in napakah v preteklem šolskem letu, je sklical Svet za prosveto in kulturo v soboto 4. X. v dvorano DLP v Novo mesto vse prosvetne delavce novomeškega okraja na uradno konferenco. Nahite polna dvorana je zbrala nad 300 vzgojiteljev iz vseh šol in prosvetnih ustanov okraja, ki so z največjim zanimanjem poslušali referat predsednika Sveta tov. V. Berčeta o itku prosvetnega delavca in njegovih nalogah v izgradnji lepšega življenja, in referat inšpektorja tovariša Slavka Kastelica o našem delu in napakah v lanskem ter o nalogah v novem šolskem letu. Ob referata sta bila toplo sprejeta in sta vzbudila tudi v diskusiji prav zanimive predloge in nasvete. Prav je ob koncu poudaril načelnik Sveta tov. Janez Grašič, da je skupščina izvenela dejanske kot pogovor vzgojiteljskega in šolsko ljudsko oblasti, t. j. njenim predstavnikom, ki so odgovarjali na postavljena vprašanja. Tudi govor navzočega zastopnika Sveta za kulturo in prosveto pri vladi LRS iz Ljubljane, je našel med hvaležnimi poslušalci prijeten odziv. Sklepi so potrdili, da bodo prosvetni delavci našega okraja zastavili vse sile za čim boljše vzgojo našega mladega rodu na Dolenjskem tako v šoli, sodelujoč v strokovnih aktivih, v pionirski in mladinski organizaciji, pri izobraževanju mladine in ljudstva izven pouka v tečajih, kmetijskih šolah, pri predvojski vzgoji ženske mladine, v okviru Dela Društve profesorjev in učiteljev, v SKUD in KUD, fizikulturi in pri ostalih množičnih organizacijah. —trm—

SINOVO PISMO

»Dragi oče!

Dolg čas mi je v prostem času, ker ne vem nobenih novic od doma in domačih znanih krajev. Prosim Vas, naročite mi za pol leta Dolenjski list, potem pa še za naprej...

Pismo s takšno vsebino je prejšnji teden dobil od sina Jožeta, ki je pri tojaki v Han Pjesku, tovariš Jakob Turk na Malem Orešku 16 pri Stopičkih. Nič ni pomišljaj, takoj se je napolnil v Novo mesto in naročil Jožetu

naš časopis. Ves čas, dokler bo pri vojaki, bo zdaj Turkov Jože vsak teden povezan z domačimi kraji, kakor da bi živel na Orešku.

Samo v zadnjem času smo dobili čez 60 naročil za Dolenjski list od staršev in svojcev fantov, ki so odšli k vojakom. Večjeje veselja jim ne morete narediti, kakor če jim predplačate naš domači list! Storite tudi vi tako za sina, svaka, nečaka ali vnuka, ki je v vrstah JLA. Hvaležen vam bo za pozornost!

PO ZAKLJUČKU NOVOMEŠKIH RAZSTAV

Po lepem Dolenjskem se vedno odmevajo veliki dnevi praznovanja desetletnice prvih brigad v Dolenjskih Toplicah in zvene naršalove besede, izgovorjene na njej. Vrvež naših dni pa se je hitro utekal in življenje je zašlo v svojo umirjeno strugo, zato je zdaj še možna tudi mirnejša presoja in vrednotenje doživetij, ki so jih oni dnevi razsipali v ta-

Prirejeno so bile pravzaprav tri razstave: slikarska umetnikov-partizanov, spominska soba v partizanski palači pesnika Mirana Jarca in soba, posvečena desetletnici brigad. Razstavo slikarjev-partizanov je obsegala štiri sobe, ostali dve pa vsaka po eno. V štiri sobah je 15 umetnikov razstavilo skupno 168 del, ki jih je Dolenjski muzej v ta na-

zadruga, ki je posodila ne samo svojo v letošnjem poletju v Mali galeriji prirejeno razstavo partizanske grafike, temveč tudi ona v ta namen zbrana dela, ki jih zaradi pomanjkanja prostora ni mogla razstaviti, in na pomoč Božidarja Jakca. Zal je bila na novomeških razstavi posebej obširna vrzel pri slikarjih Doretu Klemenčiču, Francetu Miheliču, Nikolaju Pirnatu, bratih Vidmarjih in Ivo Subicu. Krivda leži deloma v tem, ker Umetniška zadruga ni imela več del teh umetnikov na razpolago, deloma pa v tem, ker Dolenjski muzej ni poslal manjkajočega pri posameznih slikarjih, o čemer je sicer bil v dogovoru.

Od kiparskih del so bila vsa dela izvršena že po osvoboditvi. Med njimi sta bila dva osnutka Jakoba Savinkova za spomenik NOB v Novem mestu in Borisa Kalina »Partizanska« ter portret marsala Tita. Skoda, da za razstavo ni bilo mogoče pridobiti vsaj nekaj del pri prometni nesreči 1945 ubije kipek Milene Douganove.

Kljub temu pomanjkljivostim pa je bila razstava dostojen prikaz trdnosti naših umetnikov med osvobodilno vojno in je pri vseh, ki so jo obiskali, zapustila globok vtis in dosegla popoln uspeh. Saj razstavljena umetnine nimajo samo svoje umetniške vrednosti, temveč so tudi dragoceni zgodovinski dokumenti, nastali med borbo takorekč z orožjem v rokah, pri tem pa umetniško polnovredni, kakršne nam more ob stran postaviti le malokateri ali pa nobeden evropskih narodov, ki se je boril za osvoboditev izpod jarma fašističnega osvajača.

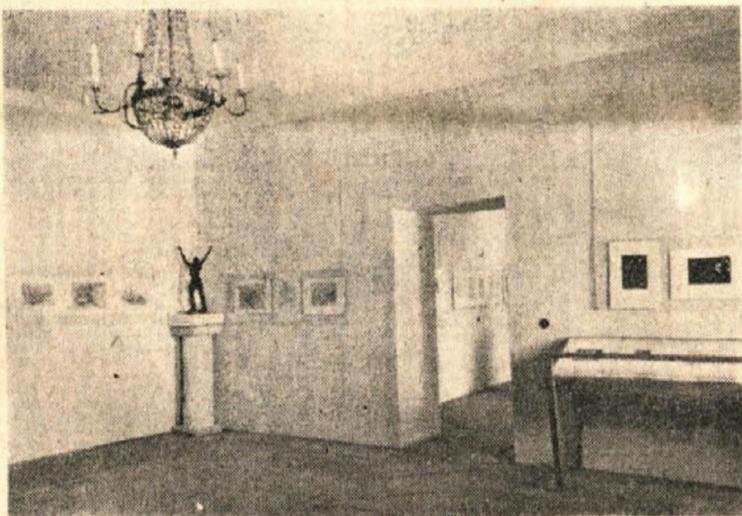
Ostrednji prosor razstave, dvorana, je bil posvečen desetletnici ustanovitve prvih brigad. Na dolgi mizi ob dvojnem oknu na levi strani dvorane so bila razstavljena kopija dokumentov o ustanovitvi prvih starih brigad in nekateri primerki brigadnih listov, kar vse je stavil na razpolago MNO v Ljubljani. To dokumentarno gradivo je obkrožalo orožje, med njim Partop, deloma last MNO, deloma pa Dolenjskega muzeja. Na steni so viselo štiri bojne partizanske zastave, prav tako last MNO. Nasproti kipa mar-

šenah večje številce portretov pokojnega pesnika, ki jih je od otroških let do leta 1940 nastikal ali skiciral pesnikovo vrstnik in tovariš v umetniškem sponovanju. B. Jakca. Iste avtorja pastela Novača mesta in zadnje pesnikove domovanja. Kartino pri Domžalah sta povezovala dvojce krajev, v katerih in s katerima sta do zadnjega najbolj intimno utripala pesnikova misel in čustvo: družina in Novo mesto.

Študijska knjižnica, ki je prav tista del dobila ime po Miranu Jarcu, je pripravila za razstavo pesnikovega vrstnika in tovariša v umetniškem sponovanju. B. Jakca. Iste avtorja pastela Novača mesta in zadnje pesnikove domovanja. Kartino pri Domžalah sta povezovala dvojce krajev, v katerih in s katerima sta do zadnjega najbolj intimno utripala pesnikova misel in čustvo: družina in Novo mesto.

Spominska soba Mirana Jarca seveda še danes ni obsegala vsega, kar bi morala. Manjkalo je mnogo pomembnega gradiva, ki za hranilo njegovi prijatelji, česar pa zaradi tesnobe s časom ni bilo mogoče zbrati. Bila pa je taka, da ho po smotrni izbiri gradiva lahko služila za osnovo pri bodoči ureditvi sobe Mirana Jarca v Dolenjskem muzeju.

In h koncu še besedo o obisku teh razstav. Če so prireditelji donnevali, da bo trojna razstava, ki je bila prav zaradi priletnosti čim širši plasti novomeškega in okolicekega prebivalstva in zaradi popularizacije umetniškega ustvarjanja naših umetnikov-partizanov vstopna prostora, privabila res kar največje število obiskovalcev, so se nekoliko zmotili. V šestnajstih dnevih, kolikor je bila razstava odprta, jo je obiskalo le kakih 2700 obiskovalcev. Tu so všteti tudi skupinski obiski novomeških in dveh okoliceških šol. Pri tem je treba pohvalno omeniti prizadevanje obnih profesorjev risanja na učiteljskih in gimnazijah, ki nista samo pomagala pri ureditvi razstave, temveč sta tudi vodila dijakne in jim olahčila razstavljenega dela. Večji skupinski odsek je organizirala le okrajna partijska konferenca, katere delegati so si razstavo polnostevilno ogledali. Zal, da je ob koncu razstave veliko neurje prepričilo večji skupinski obisk delovnega kolektiva gradbenega podjetja, Pionir, ki je kazal za to veliko zanimanje.

Soba Fr. Miheliča in Nikolaja Pirnata s pogledom v sobo Alenke Gerlovičeve, Vita Globočnika in Doret Klemenčiča

kem obilju. Pomembno mesto v bogatem in pestrem programu proslav so zavzemale zlasti nekateri kulturne prireditve, ki so jih za to priliko objavljene bivaše partizanske kulturne skupine izvajale v Dol. Toplicah in bližnji ter daljni okolici, kakor tudi razna kulturno-umetniška društva in ustanove od novomeškega SKUD »Dušana Jereba« do Slovenske filharmonije.

Ne malimo pa se sedaj baviti s posameznimi nastopi po posameznih krajih. Pred očmi imamo predvsem prireditve v Novem mestu, in od teh tudi ne nameravamo govoriti o visokokvalitetnem koncertu Kosovelovcev in Slovenske filharmonije na Glavnem trgu 13. septembra zvečer, niti ne o literarnem večeru Društva slovenskih književnikov dan pred tem, temveč predvsem o oni kulturni prireditvi, ki je bila po svojem značaju manj bučna, pa zato toliko bolj namenjena podoživljanju ali novemu življenju v veliko obdobje osvobodilnih bojev. Spregovorili bi hoteli nekaj besed o razstavi, ki jo je v slavnostne dneve pripravil Dolenjski muzej v obnovljenih prostorih Križičevih.

men dobil na posodo v Ljubljani pri Muzeju narodne osvoboditve LRS, pri Umetniški zadrugi in pri akademiku Božidarju Jakcu. Razstava naj bi bila v nekem pogledu obnova razstave partizanskega slikarstva, ki je bila januarja 1945 na osvobojenem ozemlju v Črnomlju, oziroma razstave slovenskih umetnikov-partizanov v poletju in jeseni 1945 v Ljubljani in Zagrebu.

V primerjavi z ljubljansko oziroma zagrebško razstavo je bila novomeška seveda skromnejša, saj je bilo tam razstavljenih vsega 354 del.

Primerjava z n. pr. zagrebško »Izložbo slovenačkih umetnika partizana« septembra 1945 z novomeško v septembru 1952 nam po kaže med razstavljalci in razstavljenimi deli to razmerje:

Ime:	1945	1952
Gerlovič Alenka	12	6
Globočnik Vito	17	10
Jakac Božidar	94	71
Jordan Vlado	7	6
Klemenčič Dora - Maj	39	14
Lajovic Janez	3	—
Lavrlič Lojze	8	1
Mihalec France	59	28
Pirnat Niko	33	9
Seljank Ivan - Čopič	5	—
Slana France	5	2
Subić Ivo	33	10
Vidic Janez	7	—
Vidmar Drago	20	3
Vidmar Nando	12	1
Petrič	—	1
Cargo Ivan	—	3
	354	169

Za razstavljeno gradivo je bil Dolenjski muzej, kot povedano, navezan v prvi vrsti na pomoč MNO LRS, ki je dal na razpolago svojo zbirko, partizanske grafike, Umetniške

Soba Mirana Jarca s pesnikovo pisalno mizo in violino. V vtrini rokopisni in knjige, na steni portret pesnika in ilustracije njegovih knjig, dela B. Jakca

Sala Tita je visela velika slika »Taborni ogledil«, umelinca Franceta Miheliča, ki jo je Dolenjski muzej za to priliko posodil CK KPS. Poleg tega je viselo v tej dvorani še petero pastelov B. Jakca z motivi iz Baze 20 na Rogu, njegova risba »Kočevskega zbora in portreti E. Kardelja, B. Kidriča, J. Vidmarja, M. Džilas, heroja Albinca Maljeve ter treh partizanov.

Povsem izven obsega razstave partizanskega slikarstva pa je bila spominska soba pesnika Mirana Jarca. Poleg pesnikove pisalne mize in violine, s katero je kot visokozolec nekaj časa združeval sebe in pomagal domačim (za razstavo posodila pesnikova vdova Zinka), je bila v sobi razstavljena vrsta njegovih rokopisov in pisem prav od prvih začetkov njegovega literarnega udejstvovanja do rokopisov nekaterih pesniških zbir in knjig, ki so izšle v njegovih zlatih letih. Posebno dragoceno je razstavo so predstavljali njegovi rokopisi, ki so nastali v partizanski Juliji in avgusta 1942, torej tik pred njegovo pregodno smrtjo. Poleg fotografij, ki sta jih posodila pesnikova vdova in njegov prijatelj B. Jakac, je viselo na

Vse ostale organizacije in sindikati pa so stali ob strani, čeprav je bilo za skupinske obiske pripravljeno vodstvo. Novo mesto, ki rado poudarja da je partizansko, in hoče tudi nekaj dati na svojo kulturno tradicijo, bi moralo to svojo zavest izpričati tudi ob taki, sicer ne bučni ali celo morda z raznimi »vrhovodi« privlačljivi prireditvi, kot je umetniška razstava. Zakaj ravno vrstjanje v umetniške stvaritve katerekoli vrste, njih domnevanje in razumevanje pomena važno stopajo v kulturni rasti posameznika in družbe. To pa je tudi eden izmed važnih ciljev izgraditve naše socialistične družbe. J. J.

Uredja uredniški odbor — Odgovorni urednik Tone Gošpič — Tiska tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani — Naloz uredništva in uprave: Nova mesto Ljubljanska cesta 25 — Poštni predal 13 — Telefon uredništva in uprave 177 — Tekoči račun pri Narodni banki — Novem mestu št. 616-190332-1. Četrtletna naročnina 100 din, polletna 200 din, celoletna 400 din.

IZLETI Z AVTOBUSOM
so nadvse prijetni, če sedite na visokih, udobnih sedežih in poslušate med vožnjo prijetno radijsko glasbo. — Tak, popolnoma nov 16-sedežni avtobus vam je vsak čas na razpolago pri **PUTNIKU** v Novem mestu, tel. 108. Na željo vam dostavimo avtobus kamorkoli — Priporoča se za naročila **PUTNIK, Novo mesto**

NA ETIKETI
vsake steklenice so navedene bolezni, ki jih uspešno zdravite z rednim uživanjem

RADENSKE
in
ROGAŠKE

Naročnikom iz poštinih okolišev Bela cerkev, Brusnice, Celje, Črnomelj, Dobrič, Dolenja vas, Draga, Dragatuš, Dvor pri Žužemberku, Fara pri Kočevju, Gabrovka, Gradac v Beli krajini in Hinje v Suhi krajini smo danes priložili poštne položnice, na prvo stran pa smo jim poleg naslova pripisali dolžni znesek naročnine do konca leta 1952. Prosimo jih, da zaostalo naročnino poravnajo, če želijo list nemoteno prejemati.

Pravtako ponovno prosimo vse ostale zaostankarje, da takoj poravnajo zaostalo naročnino za leto 1952. Položnice in obvestilo o višini zaostanka smo jim sporočili v 40. številki Dolenjskega lista.

Visoke in nizke gradn e. ceste, mostove in tovarne grad

SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE

PIONIR

NOVO MESTO

Poslužite se »PIONIRJEVIH« stranskih obratov: mizarstva in kovinarske delavnice!